

Джазова компетенція вчителя передбачає сформованість таких особистісно-професійних якостей:

- здатність імпровізувати (вона є важливим компонентом джазової компетенції майбутніх вчителів музики та хореографії не тільки у творчому процесі, оскільки допомагає діяти ефективно в різноманітних педагогічних ситуаціях на засадах набутих знань);
- висока професійна майстерність, рівень наявності набутих умінь та знань у джазовому мистецтві;
- ґрунтовна теоретична підготовленість: знання історії становлення джазового мистецтва, еволюції джазових стилів, діяльності найвидатніших митців;
- оволодіння прийомами особистісного самовираження й саморозвитку;
- високий інтерес до творчої діяльності у джазовому мистецтві;
- творча активність і здатність до нововведень у навчальному процесі;
- наявність ціннісних орієнтацій у сфері джазового мистецтва;
- організаторські здібності, уміння визначати педагогічні форми та методи у конкретній ситуації;
- розвинена творча уява, музичне мислення;
- здатність емоційно впливати на аудиторію.

Загальновідомо, що перспективність компетентнісного підходу полягає у тому, що він передбачає високу міру готовності майбутнього фахівця до успішної педагогічної діяльності, забезпечує активізацію професійного саморозвитку студента і передбачає врахування мотивації, її динаміки у процесі професійної підготовки, навчання, організації саморуку до кінцевого результату. Тому, формування джазових компетенцій у майбутнього вчителя передбачає розширення й поглиблення особистісної культури, яка проявляється у творчому стилі педагогічної діяльності, реалізації творчого потенціалу та розвитку творчих можливостей.

Література

1. **Коваль Л. В.** Професійна підготовка майбутніх учителів початкової школи: технологічна складова : монографія / Л. В. Коваль. – Донецьк: Юго-Восток, 2009. – 375 с.
2. **Цыганов К. Г.** Инвариантная «СРС-компетенция» как условие формирования профессиональной компетентности студентов педагогического университета: Автореф. дисс .канд. пед. наук. - Самара: Изд-во СГПУ, 2004. - С. 13.
3. **Павленко О. М.** Методи формування вмінь джазової імпровізації майбутнього вчителя музики в процесі інструментально-виконавської підготовки/О. Павленко //Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. – 2011 р. - №7(218).- с.116-121.
4. http://www.disscat.com/content/dzhaz-v-kulturnom-prostranstve-xx-veka?_openstat=cmVmZXJ1bi5jb207bm9kZTthZDE7#ixzz2M2KibwWF

УДК 378.016.786.2.071.2 (=161.2)

А. М. Михалюк

УКРАЇНСЬКІ ОСВІТНЬО-ВИХОВНІ ЗАСАДИ ФОРТЕПІАННОГО НАВЧАННЯ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ФОРМУВАННЯ ВИКОНАВСЬКОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИКИ

В статтє освещается актуальная проблема определения влияния украинской образовательной практики педагогов-музыкантов на формирование высокого уровня исполнительской культуры будущих учителей музыки.

Ключевые слова: исполнительская культура, образовательно-воспитательные тенденции, принципы фортепианной учебы, педагогические принципы фортепианной подготовки будущих учителей музыки.

In the article the issue of the day of determination of influence of domestic educational practice of teachers-musicians lights up on forming of high level of performance culture of future music masters.

Keywords: performance culture, educationally educate tendencies, principles of fortepiannogo studies, pedagogical principles of fortepiannoy preparation of future music masters.

На сучасному етапі суспільного розвитку простежується суттєве підвищення вимог до професійної підготовки майбутніх фахівців вітчизняних вищих музично-педагогічних навчальних закладів. Це пояснюється тим, що від майбутніх педагогів-музикантів значною мірою залежить відродження національної культури, розвиток художніх традицій, формування у громадян нового соціально-художнього світогляду, ціннісних орієнтацій та мислення. У зв'язку з цим особливої актуальності набуває проблема вивчення вітчизняної освітньої практики педагогів-піаністів та впровадження українських педагогічних принципів фортепіанного навчання до навчально-виховного процесу вищих навчальних закладів.

Одним із показників високопрофесійної фортепіанної підготовки студентів мистецьких спеціальностей визначається рівень сформованості у них виконавської культури. Зміст даного феномену характеризується не лише досконалим володінням технічною стороною виконавського процесу, а й передбачає музично-естетичний, професійно-творчий та духовний розвиток особистості. Виконавська культура вчителя музики – це інтегрована професійно-особистісна властивість, яка характеризує високий рівень оволодіння мистецькими знаннями, музично-виконавськими вміннями, педагогічними компетенціями, що виражається в досконалій інтерпретації змісту музичного твору та забезпечує в умовах виконавсько-педагогічної діяльності особистісне професійно-творче зростання.

Високих результатів у формуванні виконавської культури майбутніх учителів можна досягти на основі використання українського фортепіанного мистецтва. Адже національні особливості українського фортепіанного мистецтва зумовлюють винятковий вплив на особистість музиканта як на ментально-генетичному, так і підсвідомому рівнях, що робить його найбільш близьким та зрозумілим для сприйняття і виконання. Вважаємо, що високий рівень виконавської культури студентів буде сформований на засадах пізнання багатогранної фортепіанної спадщини вітчизняних композиторів, завдяки використанню національних традицій вітчизняної фортепіанної школи щодо інтерпретаційних засад, а також за умови застосування принципів навчання гри на фортепіано, які стали традиційними у педагогічній діяльності українських піаністів і заклали основи української фортепіанної педагогіки.

За словами Г.Падалки, національна культура – основне джерело становлення вчителя-виконавця. Прагнення охопити напрямки всесвітньої мистецької цивілізації без міцної опори на національну художню основу містить в собі небезпеку поверховості у сприйманні і творенні художніх образів, мозаїчності, відсутності широти погляду на життя, збідненості засобів художньої виразності [2; с. 9].

Для визначення напрямків педагогічного впливу на студента з метою формування виконавської культури, виникає необхідність у з'ясуванні українських освітньо-виховних засад фортепіанного навчання. Зокрема, на основі опрацювання творчих досягнень вітчизняних педагогів-піаністів (В.Барвінський, Г.Беклемішев, П.Луценко, К.Михайлов, Г.Нейгауз, В.Пухальський, М.Тутковський, А.Янкелевич та багато інших) можна стверджувати про такі освітньо-виховні тенденції у фортепіанному навчанні:

- гуманістична спрямованість навчально-виховного процесу, зумовлена національно-ментальними особливостями вітчизняних педагогів-музикантів;
- застосування науково-інтелектуального підходу щодо вирішення складних технічних і художніх завдань музичного твору;

- розвиток індивідуально-неповторної особистості піаніста, що спрямований на удосконалення його природних здібностей і потенційних можливостей та виражається у професійно доцільній, художньо виправданій виконавській інтерпретації;

- використання наочності навчання, що виявляється в демонструванні педагогом на інструменті інтерпретаторських варіантів музичних творів або їх окремих фрагментів;

- першорядне значення надається вивченню стилістичних особливостей українського фортепіанного репертуару, розкриттю ідейно-художнього задуму твору, що загалом формує позитивне ставлення студентів до національної культурно-мистецької спадщини.

У навчально-методичному процесі опанування гри на фортепіано українські музиканти-педагоги дотримуються як загальнодидактичних, так і специфічних принципів викладання. До загальнодидактичних відносять такі, як принципи виховного навчання, активності та свідомості у навчанні, врахування індивідуальних можливостей учнів, що є необхідною умовою творчого становлення піаніста [3]. Специфічними принципами фортепіанного навчання визначають:

- єдності навчання та музично-творчого виховання, що формує ставлення особистості до музичного мистецтва, розвиває потребу в спілкуванні з музикою, поглиблює розуміння її змісту;

- провідної ролі слухового аналізу, сутність якого полягає в здатності піаніста прослідковувати, осмислювати й оцінювати музичні явища, закладені в певній фортепіанній композиції;

- підпорядкування технічного розвитку художньому відтворенню музики, що передбачає перенесення ідеального задуму в сферу матеріальної діяльності, тобто відтворення художньо-образного змісту твору на музичному інструменті за допомогою технічних навичок й широкого спектру виконавських засобів, якими оволодіває піаніст в процесі навчання (інтонування, фразування, артикуляція, педалізація, формотворення та інші);

- засвоєння та розвитку позитивних традицій національних культур українців та інших етносів, що проживають в Україні [3].

Відомо, що принципи фортепіанного навчання у вітчизняному вищому педагогічному закладі освіти мають певні особливості і відрізняються від положень фортепіанної підготовки піаніста-виконавця національного професійного музичного навчального закладу. Зокрема, особливості фортепіанної підготовки виконавця-артиста проявляються в інтерпретації музичних творів під час концертного виступу на сцені без словесного пояснення. Завдання фортепіанної підготовки педагога-музиканта полягають у спрямуванні його діяльності на певну вікову аудиторію з одночасним вербальним поясненням чи постановкою конкретних запитань перед слухачами-учнями.

У вітчизняному фортепіанному навчанні майбутніх учителів музики використовуються такі педагогічні принципи:

- історизму, цілісності й системності, за якими передбачається широке стилеве і жанрове охоплення навчального матеріалу (кращі зразки української національної, сучасної музики, „твори прикладного призначення” та популярні в середовищі учнівської молоді фортепіанні переклади рок-композицій, джазові імпровізації, краща зразки музики „легкого” жанру з кіно-, мультфільмів, радіоспектаклів);

- дидактичної обґрунтованості вибору кожного твору, що вводиться до індивідуального навчального плану студентів-піаністів з творчого опанування фортепіано (передбачає врахування рівня музичної та піаністичної підготовки у єдності з визначенням перспективи розвитку студента, в тому числі методичного);

- єдності художніх, піаністичних і педагогічних знань, які реалізуються в ході різних напрямків роботи: визначення виховного потенціалу твору та доцільності використання в шкільній практиці; створення художньої, виразної інтерпретації обраних творів;

- розвитку вмінь словесної характеристики музичних образів з відбором, в разі потреби, високохудожнього літературного матеріалу та образотворчих зразків;

- оволодіння уміннями варіантної інтерпретації, застосування прийому „художнього перебільшення” (Г.Падалка) та рельєфної подачі художніх деталей з метою орієнтації забезпечення виконання на певну вікову категорію слухачів [1; с. 274].

На підставі вищевикладених педагогічних позицій видатних представників української фортепіанної школи щодо організації процесу фортепіанного навчання студентів вищих закладів освіти, можна окреслити основні принципи навчання гри на фортепіано майбутніх учителів музики на засадах української музично-освітньої практики. Серед них:

1) принцип особистісно зорієнтованого підходу, який передбачає розкриття неповторних індивідуальних якостей студента в процесі навчання гри на фортепіано, врахування особливостей української світоглядної ментальності вчителя-виконавця;

2) принцип інтелектуально-творчого підходу щодо вирішення складних технічних і художніх завдань в навчально-виховному процесі, який передбачає орієнтацію на національно-естетичні цінності українського фортепіанного мистецтва, виражається у творчому й гармонійному осмисленні художньо-образного змісту музичного твору, у строгому „інтелектуальному відборі” емоцій щодо створення вітчизняної виконавської інтерпретації;

3) принцип опанування навичками виконавської та вербальної інтерпретації творів на засадах українського фортепіанного мистецтва, що виражається не тільки в умінні виразно виконати музичний твір, а й образно розповісти про нього, володіючи вмінням художньо-педагогічного аналізу музики;

4) принцип спрямованості виконавської інтерпретації на певну вікову аудиторію слухачів з метою ґрунтовного пізнання й засвоєння національних цінностей фортепіанного мистецтва;

5) принцип творчого самовираження в процесі відтворення художніх образів вітчизняної фортепіанної музики спрямований на активізацію творчого потенціалу піаніста, відображення його національно-ментальних характеристик у виконавській діяльності, а також передбачає широке пропагування культурних традицій українського фортепіанного мистецтва.

Узагальнюючи вищезазначене, можна стверджувати про взаємозумовленість широкого пропагування творчості українських композиторів, реалізації інтерпретаційних засад українського виконавства, опори на принципи та освітньо-виховні ідеї українських педагогів-музикантів з одного боку, та досягнення високого рівня виконавської культури студентів вітчизняних музично-педагогічних навчальних закладів з другого.

Зокрема, підвищенню інтересу студентів до виконавської діяльності, потребі у самовираженні в процесі виконавської діяльності й позитивному ставленню до майбутньої професії сприятиме вивчення фортепіанних творів вітчизняних композиторів, використання інтерпретаційних засад вітчизняної фортепіанної школи, та застосування педагогічних принципів фортепіанного навчання українських педагогів-піаністів.

Формування високого рівня виконавської культури майбутніх учителів музики неможливе без набуття певної системи знань в галузі українського фортепіанного мистецтва. Так, використання національного фортепіанного мистецтва в навчально-виховному процесі з метою пізнання музично-історичних й музично-теоретичних знань сприятиме кращому їх засвоєнню й подальшому застосуванню. Вивчення особливостей музично-виконавського репертуару на засадах українського фортепіанного мистецтва дозволить майбутнім фахівцям добирати музичні твори згідно з художньо-естетичними й національно-культурними вимогами уроку. Вплив вітчизняного фортепіанного мистецтва на вивчення вікових особливостей музичного сприймання уможливить поглиблене пізнання індивідуальних рис особистості.

Для досягнення прогнозованих результатів у формуванні виконавської культури майбутні вчителі музики повинні оволодіти певною системою виконавських дій. На засадах українського фортепіанного мистецтва успішно здійснюватиметься розвиток музично-виконавських умінь, удосконалення інтерпретаційно-аналітичних умінь, а також

відбуватиметься позитивний вплив на формування здатності до художньо-педагогічної комунікації.

Виявлення творчого потенціалу особистості, креативних здібностей піаністів можливе завдяки використанню досягнень вітчизняної композиторської творчості, реалізації українських інтерпретаційних засад, впровадженню педагогічних принципів фортепіанного навчання вітчизняних педагогів-музикантів. В результаті чого набутті знання й уміння знайдуть своє творче втілення у музично-практичній діяльності студентів. Використовуючи українське фортепіанне мистецтво з метою формування виконавської культури студентів, у майбутніх педагогів-музикантів з'являтиметься досвід самостійної музично-пошукової діяльності, відбуватиметься усвідомлення національних цінностей мистецтва, розвиватимуться творчі здібностей. Це сприятиме інтенсифікації інтелектуального потенціалу піаніста, росту його художньо-виконавського рівня, й загалом позитивно відобразиться на формуванні високого рівня виконавської культури вчителя.

Таким чином, висвітлення освітньо-виховних засад фортепіанного навчання вітчизняних педагогів-піаністів засвідчило їх актуальність та важливість у формуванні виконавської культури майбутніх учителів музики. Однак високий рівень виконавської культури студентів буде сформований на засадах пізнання багатогранної фортепіанної спадщини вітчизняних композиторів завдяки використанню національних традицій вітчизняної фортепіанної школи щодо інтерпретаційних засад, а також за умови застосування принципів фортепіанного навчання, які стали традиційними у педагогічній діяльності видатних піаністів і заклали основи української фортепіанної педагогіки.

Література

1. **Гуральник Н. П.** Українська фортепіанна школа ХХ століття в контексті розвитку музичної педагогіки: історико-методологічні та теоретико-технологічні аспекти: [монографія]/Н.М.Гуральник. – К. : НПУ, 2007. – 460 с.
2. **Падалка Г. М.** Педагогіка мистецтва як напрям наукового пізнання / Г.М.Падалка // Науковий часопис НПУ ім. М.П.Драгоманова. Серія 14. Теорія і методика мистецької освіти: зб. наук. праць (Матеріали II Міжнар. наук.-практ. конфер. „Гуманістичні орієнтири мистецької освіти” 26-27 квітня 2007 року). – Вип. 4 (9). – К. : НПУ, 2007. – С. 7-11.
3. **Шульгина В. Д.** Методические основы подготовки учителя музыки по курсу игры на фортепиано: Учеб. пособие/В.Д.Шульгина. – К. : КГПИ, 1982. – 133 с.

УДК 378.6:37].016:78.071.2

Т. В. Надолинская

ИГРОВЫЕ ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ ТЕХНОЛОГИИ В ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПЕДАГОГА-МУЗЫКАНТА

Статья посвящена актуальному аспекту исследования игровых педагогических технологий в теоретико-методологическом контексте; рассматриваются сущность, уровни, компоненты, специфика, реализации игрового моделирования в музыкальной деятельности педагога-музыканта.

Ключевые слова: *Игра, педагогическая технология, модель, игровое моделирование, профессиональная деятельность, педагог-музыкант.*

Article is devoted actual aspect of research of game pedagogical technologies in a theoretical and methodological context, the essence, levels, components, specificity, realizations of game modeling in musical activity of the teacher-musician are considered.

Keywords. *Game, pedagogical technology, model, game modelling, professional work, the teacher-musician.*